

Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid

hardenberg gramsbergen

DE HOMMEL

november 2015

Twintigste jaargang

Nummer 4

Verschijnt 4 x per jaar

De inhoud van deze Hommel

3	Voorwoord
4	Hommelzoemers: Diploma Rutger Bremer
7	Ledenbestand
8	Meerdaagse IVN Excursie naar Tiengemeten
10	Verslag ledenavond
11	Verslag eten uit de natuur
13	Verslag excursie Vechtpark
14	Snoepwinkel + Duurzaamheid en IVN
15	Verslag excursie Stegerdijk natuurleerpad
16	Verslag excursie Oostvaardersplassen
18	IVNers stellen zich voor
21	Buitengroetjes
22	FF slijmen
24	Genieten van een prachtige rups
27	JSje: honden aan de lijn
29	Jeugdpagina + Lezing
31	Verslag excursie De Hui
32	Ik hou van dieren, behalve van.....vliegen
33	An en Piet Schuitema nemen afscheid van IVN
35	Bestuur, contactpersonen en ledenadministratie

BOEKHANDEL
Kantoorleverancier
& Multimedia **HEIJINK**
HARDENBERG

VOOR AL UW NATUUR- EN MILIEUBOEKEN!

**VOORSTRAAT 32
TEL. 0523-261392**

**FORTUINSTRAAT 10
TEL. 0523-261612**

Voorwoord van de voorzitter.

Voor u ligt weer een nieuwe uitgave van de Hommel, een Hommel waarin wij o.a. aandacht vragen voor het tweejaarlijkse IVN weekend volgend jaar. Een activiteit die vraagt om een goede voorbereiding en waar onze kwartiermakers al enig werk voor hebben verzet.

Zoals ook vermeld op onze Facebookpagina (!) heeft Rutger Bremer zijn diploma natuurgids in ontvangst mogen nemen. Een versterking voor onze vereniging die meer dan welkom is. Een felicitatie waard.

28 Augustus was onze ledenavond in Atelier Witharen, het was een prachtige zomeravond die begon met een wandeling door de beeldentuin. Hier vertelden Ariane Kamerman en Kees Hogendorf een verhaal over Jac. P. Thijsse, begeleid door John Roeden op de piano.

Een ledenavond waarin het bestuur is bevestigd dat de ingeslagen weg van kwaliteit en beleving positief wordt gewaardeerd.

Ook is uw bestuur weer een dag gaan brainstormen over de toekomst, wat gaat nu goed, wat kan beter en wat zijn ontwikkelingen waar wij als vereniging actief op in moeten spelen.

Diverse onderwerpen zijn besproken die gedurende dit seizoen verder uitgewerkt zullen worden of aan de leden voorgelegd worden.

In mei heb ik u geïnformeerd over de voorgenomen fusie/samenwerking met het KNNV.

De beide landelijke besturen hebben besloten om niet te snel van stapel te lopen door een tussenstap in de samenwerking te maken. Dat wil zeggen dat de huidige organisatiestructuren voorlopig blijven bestaan maar beiden blijven wel streven naar een nieuwe natuurorganisatie. Om samen te werken op afdelingsniveau hoeven wij natuurlijk niet te wachten op landelijke ontwikkelingen. In ieder geval kunnen wij gebruik maken van deskundigheid bij de diverse verenigingen in onze omgeving, of een kijkje nemen in hun gebieden met hun gidsen.

Uiteraard vraag ik de aandacht voor onze activiteiten via de folder, de website en onze Facebookpagina.

Namens het bestuur, een vriendelijke groet;

Aart Bentsink

Het IVN draagt bij aan een duurzame samenleving door mensen te betrekken bij natuur, milieu en landschap

HOMMELZOE MERS

Diploma uitreiking Rutger Bremer

Maandag 28 september heeft Rutger Bremer zijn diploma natuurgids in ontvangst genomen. Deze avond zijn er 22 gidsen die via het IVN Zwolle de cursus Natuurgids met goed resultaat hebben afgesloten. De afgelopen 1 ½ jaar is er gewerkt aan allerlei opdrachten en hebben zij zich verdiept in zeer uiteenlopende onderwerpen. De cursus werd afgesloten met een eindopdracht. Rutger heeft zijn eindopdracht gewijd aan de hommelmel. Nee, niet aan ons blad, maar aan het prachtige insect waar Rutger zoveel over weet te vertellen.

Een afvaardiging van het bestuur heeft deze avond Rutger gefeliciteerd met deze prestatie. Een mooie aanvulling van ons gidsenbestand.

U kunt De Hommel in kleur bekijken op internet. Ga naar ivnhardenberg.nl en klik vervolgens op: Organisatie > Redactie De Hommel

De volgende Hommel komt uit in de maand februari 2016.

U kunt uw kopij insturen tot uiterlijk 15 januari 2016.

Aan te leveren artikelen graag in Word, lettergrootte 11, lettertype Times New Roman. Grootte van het artikel (inclusief spaties) maximaal 2500 tekens zonder foto en 2300 tekens met foto.

Foto's per mail los aanleveren

Handgeschreven artikelen mogen ook.

Kopij bij voorkeur naar e-mailadres:

dehommel@ivnhardenberg.nl

De redactie dankt u al vast voor uw bijdrage.

Gesponsord door

Rabobank

verrassend
&
origineel

ROEL
VANDENBIGGELAAR
BLOEMEN & WONEN & CADEAUS

EUROPAWEG 21-23
7772 BN HARDENBERG
TELEFOON 0523-271400

Auto verzekeren Bij Vrieling

Bereken uw premie op
www.bijvrieling.nl

Leden bij IVN

IVN Hardenberg-Grampsbergen behoort tot de grootste natuurverenigingen van ons land. Wij hebben momenteel meer dan 370 leden, naast 30 jeugdleden en 30 donateurs.

Dit keer zijn geen nieuwe (jeugd)leden te melden.

Wie van de IVN leden meldt het volgende nieuwe lid aan? Op naar 400 leden!

Steun de doelstellingen van onze vereniging en van het landelijke IVN.

Steun natuur, milieu en landschap!

Alle info bij de ledenadministratie; zie ook de verenigingsinfo achter in dit blad!

De redactie wenst iedereen alvast een fijne decembermaand en heel veel natuurbeleving in 2016

We

ook alle leden

**bedanken die De Hommel in hun wijk, in weer en wind,
willen bezorgen en hopen dat ze dat ook weer in 2016
willen doen!**

willen

Meerdaagse IVN Excursie naar Tiengemeten; vooraankondiging

Graag kondigen wij een meerdaagse excursie aan naar Tiengemeten.

Tiengemeten is een eiland in de provincie Zuid-Holland. De naam duidt op de grootte: een gemet is een oude landmaat van ruim 0,4 hectare. Tiengemeten is 7 km lang en 2 km breed. De maat van het eiland en de naam zijn nu dus niet meer met elkaar in overeenstemming: 10 gemeten is ongeveer 4 hectare, wat wil zeggen: een stuk van 100 bij 400 meter.

Het eiland was oorspronkelijk grotendeels verpacht aan boeren. Sinds 1997 wordt het door Natuurmonumenten beheerd als nat natuurgebied. In 2016, op vrijdag 20 tot en met zondag 22 mei, zijn wij van plan om dit prachtige eiland te bezoeken met het IVN Hardenberg / Gramsbergen. Even alle **feiten** op een rij, waarna we het eiland beoordelen aan de hand van **sterren**.

Feiten:

- o We kunnen met maximaal 22 personen overnachten in de idyllische herberg (14 p.) of in 2 luxe 4 persoons tenten met allerlei voorzieningen.
- o De accommodatie is prachtig, maar vergt ook enige flexibiliteit van de deelnemers. Er moet namelijk ingedeeld worden in 2 persoons of 3 persoons kamers of vier persoons tenten. Iedereen krijgt een heerlijk warm bed, maar er zijn wel (charmante) verschillen tussen de diverse slaapplekken. In overleg met de deelnemers zoeken we de beste opties uit, maar de prijzen zijn gelijk.
- o De kosten per persoon zijn ongeveer 100 Euro (exclusief 1 maal avondeten, en twee maal lunch). Inbegrepen zijn dan de reiskosten, de veerpont, een zelfgemaakte maaltijd, de excursies, de overnachtingen en het ontbijt. Er wordt gebruik gemaakt van eigen vervoer.
- o Bij meer personen dan 22 kan er (goedkoper) zelf gekampeerd worden op een natuurcamping vlakbij de herberg.
In de herberg kan je uitstekend, sfeervol en betaalbaar eten. Tijdens de middag kan er lekker gegeten worden in een pannenkoekenrestaurant midden op het eiland.
- o We kunnen in de bungalowtenten op eenvoudige manier en op beperkte schaal ook zelf koken en broodmaaltijden klaarmaken.
- o Het gaat om drie nagenoeg volledige dagen: vrijdag (vertrek in de late ochtend), zaterdag en zondag (terugkomst in de late middag).

Sterrenparade:

Landschap: * * * * *. Het landschap is subliem. Prachtige vergezichten en landschappen. Tiengemeten is een uniek eiland. Nadat de dagjesmensen vertrokken zijn, heerst er de magische sfeer van een onbewoond eiland.

Wandelen: * * * * *. Er zijn meerdere wandelroutes van 4 tot 10 kilometer. Je mag vrijwel overal rondstruinen. Er is goed zicht op plas-dras gebieden. Tiengemeten is bij uitstek een wandeleiland met voortdurend natuurbeleving bij de hand.

Fietsen: * *. Kan alleen over de verharde weg die van west naar oost leidt. Geen logische optie. Fietsen zijn wel te huur in het bezoekerscentrum.

Vogels: * * * * *. In mei zijn er veel trekkers. Voornamelijk steltlopers, rietzangers en eenden, die zeer goed te zien en te horen zijn. Tijdens een proefbezoek in mei in 2014 hebben wij maar liefst 80 soorten op een dag gezien. Naast de gewone soorten is kans op bonussen: lepelaar, zomertaling, kemp-haan, roerdomp, blauwborst, witvleugelstern, witwangstern, stelkluut en meer.

Planten: * * *. Er zijn allerlei bijzondere planten te zien. De begroeiing is echter schaars, iets voor fijnproevers. Bonussen: amandelwolfsmelk en goudknopje en meer.

Cultuurhistorie: * * * * *. De geschiedenis van het eiland en haar voormalige bewoners (pachtboeren) is uitermate boeiend. Verder is er een landbouwmuseum en het Rien Poortvlietmuseum alsook een informatiecentrum (met winkeltje).

Excursies: * * * * *. De excursies van Natuurmonumenten zijn peperduur en dus geen optie. De natuur en cultuur zijn zorgvuldig voorbereid door eigen gidsen en historici'. En mogelijk ook nog door lokale mensen.

Reis en afstand: * * *. We zijn 3 uur onderweg. Dat is best een eind en het betekent dat er vrijdag overdag vertrokken wordt en zondag in de vroege middag teruggereden. Onderweg is een excursie met een korte wandeling mogelijk in de Carnisse Grienden (bij Barendrecht). Dit is een bijzonder zoetwater getijdengebied. Erg interessant met zeldzaamheden als spindotterbloem en zomerklokje. Op de terugweg kunnen we een bezoek brengen aan een pan-enkoekenhuis bij Barendrecht.

Algemene indruk: * * * * *. Unieke bestemming. Ga dus mee!

BELANGRIJK: als je mee wil gaan, geef je dan zo snel mogelijk op bij Yolande van der Aa via 0523 260722. Voor meer informatie bel met Yolande of John (06 53 54 01 72).

Jac. P. Thijsse en de ledenavond van 2015

Onze jaarlijkse ledenavond is een avond van ontmoeting, een avond om in een informele sfeer bij te praten en ideeën uit te wisselen. Het mag een leerzame avond zijn, een activiteit kan centraal staan, maar gezellig samen zijn is ook belangrijk.

Hoe een ledenavond eruit ziet is ieder jaar een punt van overleg binnen het bestuur, er zijn zoveel ideeën dat er een keuze gemaakt wordt waarbij de locatie belangrijk is.

2 jaar geleden waren wij in Atelier Witharen en een deel van het programma was een excursie naar het Varsenerveld. Vorig jaar hadden wij wegens ons jubileum Ruben Smit op bezoek.

Dit jaar is er, gezien de mooie locatie, wederom gekozen voor Atelier Witharen met als thema Jac. P. Thijsse. 2015 staat bij het landelijke IVN namelijk in het teken van Jac.P. Thijsse. Voldoende aanleiding om dit jaar onze ledenavond dit thema mee te geven.

28 Augustus was een prachtige zomerdag en de ledenavond kon voor een groot deel buiten plaats vinden in de sfeervolle beeldentuin.

Tijdens de wandeling door de tuin lazen Ariane Kamerman en Kees Hogendorf voor uit het werk van Jac. P. Thijsse, begeleid door John Roeden op de piano.

De boekentafel gaf een presentatie van de verschillende boeken die door Jac. P.Thijsse zijn geschreven en waren voor verschillenden onder ons een hernieuwde kennismaking. Wij kunnen terugkijken op een geslaagde avond, ideeën voor 2016 zijn van harte welkom.

Aart Bentsink

Kees Hogendorf leest voor

I.V.N. Voor u die van de natuur houdt

Genieten van de natuur om je heen én...in je soepkommetje!

Op 12 augustus hield het IVN Hardenberg-Gransbergen een nieuwe activiteit: eten uit de natuur! Herman Hijink en Marlis Hoek bereidden deze activiteit voor en gidsten de bezoekers. Eigenlijk bedoeld als kindermiddag, maar het bleek dat vooral volwassenen geïnteresseerd waren. En dus ging een gemixt gezelschap op pad, sommigen met al wat kennis, sommigen totaal zonder. Veel wilde planten zijn eetbaar en kunnen een smakelijke verschijning op het bord zijn. Maar...je moet wel weten wat je doet. Elke plant vraagt haar eigen bereidingswijze of toepassing en een aantal planten kun je maar beter laten staan. Soms omdat ze giftig zijn, soms omdat ze beschermd zijn en soms omdat ze op een vervuild terrein staan. En plukken doe je áltijd met respect voor plant en dier. Herman kon de deelnemers veel over planten vertellen. Het 'jachtterrein' lag rond De Koppel, maar er bleek waterpeper gespot te zijn langs de Vecht! Reden genoeg om even een omweg te maken, want deze smaakmaker geeft extra pit aan de maaltijd. Daar werd eveneens kalmoes gevonden, ook een plant om bij stil te staan. De oogst ging verder in de Koppeltuinen. Na afloop van de wandeling kookten de deelnemers onder leiding van Marlis een soep van de gevonden melde, brandnetels en waterpeper. Dat deze echt heerlijk was, had ook wel iets te maken met de zorgzame voorbereiding door Marlis, die al een lekker pannetje groentebouillon klaar had staan. De soep werd afgemaakt met groenteballetjes en knapperbolletjes. Iedereen genoot van zijn of haar kop soep, zelden zo'n stilte op een terras meegemaakt.....Het was een goed geslaagde middag en de bezoekers gaven aan dit graag in het voorjaar nog eens te doen.

Miriam Gerrits, (natuuractiviteitencentrum De Koppel)

GEWOON DE BAANDER

Bij de Baander kennen ze nog de smaak van vroeger. Heerlijke en eerlijke biologische groentes en vlees voor stoofschotels. En natuurlijk voor elke gelegenheid een smaakvol pakket.

**De Baander Krommesteeg 1
77712 AV Hardenberg
Tel. 0523-273755
www.streekproductendebaander.nl**

Web www.gaasbeekmedia.nl

Druk

Print

Sign

Sjop

**GAASBEEK
PRINT - SJOP**

Bezoekadres Bruchterweg 13
7772 BD Hardenberg

Telefoon 0523 - 27 11 46

E-mail print@gaasbeekmedia.nl
Web www.gaasbeekmedia.nl

Verslag excursie naar het Vechtpark op zaterdag 18 juli 2015.

Gidsen: Tinus Ekkelenkamp en Rein Lont.

Aantal deelnemers: 14 personen.

Dit was vooral een plantenexcursie. We hebben in totaal 46 verschillende soorten planten waargenomen.

Enkele bijzonderheden:

Het **jacobskruiskruid** stond in volle bloei. Zoals bekend roept deze plant vaak de nodige discussies op. Giftig voor het vee en daarom voor veehouders en paardenliefhebbers ongewenst, maar tegelijk ook een belangrijke bron van nectar en stuifmeel. Zo'n 150 insectensoorten maken gebruik van deze plant, waaronder veel bijen, zweefvliegen en vlinders. De **gele lis**: de zaden van deze plant zijn verpakt in zaaddoosjes, dit zijn de platte schijfjes die in rolletjes in de peul liggen. De zaaddoosjes bevatten lucht waardoor ze kunnen blijven drijven. Wanneer deze rijp zijn gaat de peul open en worden de zaaddoosjes te water gelaten. Ze drijven rond, en komen vanzelf op een geschikte plaats terecht. Het zaaddoosje bederft en het zaadje komt vrij.

De bloem van de **zwanebloem** heeft stampers die een vorm hebben die sterk lijkt op sierlijke zwaantjes. Terwijl alle boterbloemen giftig zijn door de aanwezigheid van de stof protoanemonine, geldt dit in het bijzonder voor de **blaartrekkende boterbloem**. De blaartrekkende boterbloem staat bekend als de giftigste boterbloem en heeft een gehalte van 2,5% aan protoanemonine. Wanneer de bladeren gekreukt, beschadigd of vermalen worden, brengen ze op de menselijke huid lelijke zweren en blaren.

Wat verder nog opviel waren de visdiefjes die luidruchtig hun jongen voerden en een 7-tal bergeenden.

Het was een boeiende excursie met goed weer.

Peter Fleurke.

Snoepwinkel

Dierenkenner. Wat kruipt, vliegt of loopt daar toch? Met de *Dierenzoeker* lukt het om ruim 300 veel voorkomende dieren in je leefomgeving te determineren. Goed, kijken, invullen wat je weet en ziet en dan tovert de app een of meerdere opties tevoorschijn. De dierenzoeker is gratis te downloaden via Google Play en Appstore. Www.dierenzoeker.nl.

Kweek ze zelf. Via de website van Homegreen vind je alles over paddenstoelenteelt. Dat kan bijvoorbeeld op een bedje van houtsnippers of een kweekbaaltje. Alle methoden worden uitgebreid in tekst en beeld uitgelegd. Www.homegreen.nl.

Goud voor grond. Een uitgave van het KNNV en geschreven door *Roelke Posthumus*. Humus en compost zijn het echte goud van onze wereld. (zou het toevallig zijn dat een schrijver met zo'n achternaam deze titel schreef?). Deze gids vertelt hoe je thuis compost maakt, gewoon in je achtertuin, op je balkon of in een keukenkastje.

Natuurboek Koekoek. Bioloog *Edo van Uchelen* vertelt hoe de waternatuur in elkaar zit, hoe planten en dieren samenleven en hoe soorten verschijnen en verdwijnen. Het boek hoort past bij de film *Holland, Natuur in de Delta* en heeft mooie illustraties. Www.hollandfilm.nl.

Duurzaamheid en IVN

Op zaterdag 22 augustus zijn Bauk Reitsma en Lydia de Waard naar een netwerkbijeenkomst “Duurzaamheid en IVN” in Olst geweest. Deze bijeenkomst werd door het landelijk IVN georganiseerd en was een vervolg van het in november 2014 georganiseerde weekend “Aan de slag met duurzaamheid”. Nadat we om 10 uur verzameld hadden op het station van Olst wandelden we onder leiding van gidsen uit de regio naar Aardehuizen. Onderweg genoten we van de prachtige omgeving rond Olst en deden we verschillende oefeningen om het begrip “duurzaam” meer inhoud te geven. Ook was er aandacht voor de verschillende landschappen en de impact van menselijk handelen hierop. We waren te gast in Aardehuizen, een duurzaam woonproject waarbij de bewoners proberen te wonen en leven zonder het milieu te belasten. Kijk op www.aardehuis.nl voor meer informatie over dit project. 's Middags werden er ervaringen uitgewisseld over diverse activiteiten op het gebied van duurzaamheid, en de problemen waar de verschillende afdelingen tegenaan lopen. Ook werden er ideeën uitgewisseld over activiteiten die je bij jouw afdeling zou kunnen organiseren. B.v. een kringloopwandeling of een cursus duurzaam tuinieren. Het blijkt dat onze afdeling best goed bezig is. We hebben bijvoorbeeld op onze website een rubriek “duurzaamheid” waar je allerlei artikelen op het gebied van duurzaamheid vindt. Dus neem eens een kijkje!

Lydia de Waard-Levöleger

Verslag excursie Stegerdijk natuurleerpad op 3 oktober

Als cursist van de natuurgidsenopleiding besloot ik een keer mee te lopen met een excursie van een andere afdeling. Na raadpleging van de mogelijkheden koos ik voor de excursie “landschap” van de afdeling Hardenberg / Gramsbergen temeer omdat dit onderdeel ook deel uitmaakt van de opleiding. Op zaterdagmorgen stond ik rond 10 uur bij de natuuractiviteitencentrum De Koppel in Hardenberg waar ik ook de andere leden ontmoette. In totaal waren we met 6 personen waarbij Jan de excursieleider was voor die dag. Aan Tinus was per mail een andere route doorgegeven die mooier zou zijn en na enig overleg werd besloten om deze route te volgen. Met de auto vertrokken we naar Stegeren – Junner koeweide, waar we de gele route namen. We zijn gestart met het bos als eerste landschap maar daarna zagen we prachtige vergezichten over de heide met de karakteristieke jeneverbessen; liepen we langs de scheiding van bos en weidevelden met veel koeien die daar rustig stonden te grazen en liepen we ook door een gedeelte nieuwe natuur. Het onderwerp van de excursie was “landschap” en dat hebben we tot volle tevredenheid beleefd, maar in dit seizoen zou het jammer zijn als je de andere natuur zoals paddenstoelen, planten en vogels niet tegelijk meebeleefd wanneer je die ontdekt. In ons midden bevond zich ook een lid van de werkgroep paddenstoelen en zij wierp zich op als gids voor dit onderdeel. Het was fascinerend hoe zij wist te vertellen over de vele paddenstoelen die we zagen en waarvan zij de Nederlandse naam en de bijbehorende kenmerken kon aangeven, zoals de geelwitte russola waarbij het steeltje breekt als een krijtje, de rode koolzwam waarbij de plaatjes aan de onderzijde paars zijn, de melkzwam waarbij er witte vloeistof tussen de plaatjes uit de onderzijde komt als je ze beweegt en de ruitjesbovist, net als de aardappel-bovist een stuifzwam die op het eind van de cyclus openbreekt waarbij er stof uitkomt. We hebben zeker achttien verschillende soorten gezien. Ook de andere leden lieten zich niet onbetuigd en iedereen wist van alles te vertellen over de natuur waar zij bijzondere belangstelling voor hebben. Zo werden we attent gemaakt op prenten van de haas en de ree, de uitwerpselen van de vos, die in dit geval bessen had uitgepoept op een kleine verhoging. We zagen planten als de schapenzuring, muizenootjes, moeras-vergeetmienietje, gele waterkers en het boerenwormkruid. Op een zanderig deel werd de zandzegge gezien die als pioniersplant de eerste rij had uitgezaaid. En ja, er was zelfs een heuse discussie over de lisdodde. We vonden veel mossen, waaronder het bekertjesmos en het rendiermos. We hoorden de boomklever en het roodborstje en we hoorden en zagen de grote bonte specht. Al met al was het een excursie van twee uur door een prachtig gebied waarbij we niet alleen de landschappen hebben bewonderd, maar waarbij alle zes de deelnemers zich keer op keer weer verwonderden over de geweldige

natuur die hier te beleven is.

Voor mij was dit een prettige ervaring met een andere afdeling, die ik hierbij bedank voor de gastvrijheid. Ook mijn speciale dank aan de deelnemers die mij veel meer hebben verteld over de natuur en hoe die te beleven dan ik hier kan vertellen.

Jan Stolwijk

Dagexcursie Oostvaardersplassen.

Op zaterdag 18 april jl. hadden wij een dagexcursie naar de Oostvaardersplassen. Het was die dag prachtig weer met een helder blauwe hemel. We hadden 30 belangstellenden voor "de nieuwe natuur". Het is toch uniek voor zo'n klein landje als Nederland, zoveel nieuwe natuur, namelijk 6000 ha. ontstaan bij de inpoldering van de Flevopolder. We vertrokken met 8 auto's vanaf De Koppel. Gids Tinus Ekkelenkamp had een lijst gemaakt met 75 vogelnamen, waarvan elke deelnemer er een uitgereikt kreeg om de waargenomen vogels te noteren. We begonnen gelijk vanaf De Koppel met het noteren van verschillende soorten vanuit de auto. De gemiddelde waarneming lag boven de 50 soorten. Vanuit vogelkijkhutten en vanaf heuvels op de Oostvaardersplassen konden we de vogels en andere dieren bespieden en bekijken. Het meest spectaculaire vond ik de koppels van duizenden ganzen, de zeldzame watervogels, roofvogels, zangvogeltjes en wat ik nog nooit gezien had was een jagende vos op klaarlichte dag! Verder zagen we koppels heckrunderen, konikpaarden en reeën. De verwachte zeearend en baardmannetje hebben we niet gezien, ik was nog meer benieuwd naar het baardvrouwtje, maar helaas ook die waren er nog niet. Al met al hebben we die dag veel vogels gezien en een dag met veel natuurbelevingen gehad.

Vriendelijke natuurgroet,

Rein Lont.

OVERWEG

JUMPER HARDENBERG

óók goed voor uw tuin !

Dierenspeciaalzaak en Tuinbenodigdheden

Haal het ECOstyle magazine
voor natuurvriendelijk tuinieren.

laat de natuur het werk doen

laat de natuur het werk doen

Hessenweg 17, Hardenberg. jumper@overweghardenberg.nl

**Recreëren op of vanuit deze
prachtige natuurcamping is
een aanrader voor elke
natuurliefhebber.**

Veel gespotte vogels zijn o.a.:
spechten, mezen, mussen, boom-
klever, boomkruiper, oeverwaluw, grote zilverreiger,
roofvogels en uilen. Maar ook dassen, vossen, reeën en
andere zoogdieren kunt u hier verwachten.

Beleef de natuur met één van onze volgende acti-
viteiten:

**Dauwtrappen, Kerstwandeling, Bushcraft Belevingswandeling, Bushcraft Fotopre-
sentatie, Bushcraft voor Kids Verjaardagspartijtje, Workshops Houtsnijden,
Bushcraft voor Scholen, Bushcraft op Maat voor diverse Groepen, Het Naar Buiten
Familiespel of een Excursierit met de Voerman van Staatsbosbeheer.**

Martin Overweg, Rheezerweg 123, 7795 DB Diffelen, tel. 06-1323 1326

E-mail: info@deklashorst.nl

Internet: www.deklashorst.nl ; www.facebook.com/vechtdalbushcraft

IVNers stellen zich voor.

Vandaag ga ik op bezoek bij Wil Broekman. Vroeg in de middag rij ik door een vogelrijke buurt, zoeken hoeft ik deze keer niet want de tuin van Wil kun je niet missen. Even later lopen we samen door haar “nieuwe tuin” zoals Wil vertelt. In mei is alles eruit gegaan, na het plannen en bezoeken van tuinen dichtbij en wat verder weg is de tuin geworden zoals zij er nu uitziet. Mooi plekje aan het water waar Wil heel vroeg op haar bankje begint met een kop koffie, een goed begin van een nieuwe dag. Wil is op 23 maart 1945 in Zelhem geboren. Het was nog oorlogstijd en het was een zware tijd om geboren te worden. Ze groeide op in Arnhem en had twee zussen. Oude

huisjes en weinig luxe maar in een prachtige omgeving met veel fraaie parken en bossen waar je heerlijk kon buitenspelen. Van haar opa heeft Wil veel geleerd, dat was een echte tuinfreak. Regelmatig gingen ze op pad om paddenstoelen te zoeken of wat er zoal in de seizoenen te beleven viel. Wil ging graag naar school en kon goed leren en op de meisjes hbs zat ze in een klas van tien leerlingen. Tijdens een uitwisseling met een Duitse school ontmoette ze Alphons. Ze waren jong maar bleven elkaar ontmoeten. Na haar school ging Wil als 18 jarige werken als textiellaborant en later in de verkoop en dat heeft ze met veel plezier gedaan. In 1966 trouwt Wil met haar grote jeugdliefde Alphons en gaan ze bij haar ouders op zolder wonen. Alphons vindt een baan bij de Wavin en in 1973 kopen ze dit heerlijke huis. Ze krijgen twee dochters en inmiddels zijn er vijf kleinkinderen, waar Wil erg van geniet. Wil heeft een zware tijd achter de rug, maar wilde toch, hoe moeilijk dat ook was, het huis en de tuin aanpakken, want er was veel werk blijven liggen. Het is nu echt haar plek geworden. Wil vertelt over de vakanties naar Wallis. Daar maakten ze gevaarlijke bergwandelingen langs afgronden en hoge toppen met hun fraaie natuur. De dalen stonden altijd in bloei en daar was het rustiger en prettiger voor Wil om te wandelen, Wil heeft namelijk hoogtevrees. Wil is erg actief, zeg maar sportief: fietsen en zwemmen, het liefst elke dag, maar de jaren gaan tellen, dus een stevige wandeling met vriendinnen is ook een leuke bezigheid. Al jaren is Wil lid van het IVN en ze heeft de vogelcursus bijna drie keer “doorstaan”, vogels herkennen en namen onthouden is niet makkelijk. De plantencursus ging haar beter af, moeiteloos noemt Wil de

planten die in haar tuin staan, red baron, eenjarige monarda, perovskia enz enz. Oei, dat moet ik even opschrijven, niet alles natuurlijk en tijdens de korte theepauze in de gezellige kamer zie ik het lampenpoetserglas met de zonnehoeed langs het raam heen en weer zwiepen. Wil vindt de weekenden met het IVN erg gezellig, vooral naar Schiermonnikoog, samen koken en fietsen in de regen, of kletsen bij de open haard. Vroeger heeft ze nog meegewandeld met de IVN knapzakroutes dat was op zaterdagmorgen, lekker vroeg, ze verdwaalden soms. Maar de excursies zijn ook erg leerzaam en Wil gaat graag mee. Ze is ook lid van Groei en Bloei, tuinen bekijken en af en toe een reisje naar Engelse kastelen en tuinen is voor haar echte ontspanning. Ze is een bezige bij vind ik, buiten al die natuuractiviteiten maakt ze ook nog tijd voor de leesclub of het oppassen op de kleinkinderen in Zwolle. Blijkbaar kom je zonder auto overal, Wil pakt meestal de fiets en anders de trein, kun je lekker lezen of naar buiten kijken. Wil heeft een brede interesse, de cursus kunst en cultuur was bijzonder leerzaam. Maar de natuur intrekken met vriendinnen en op mooie locaties wandelen of fietsen is toch het ware genieten. Wil brengt graag wat uurtjes door in de tuin. Het is heerlijk te zien hoe alles in bloei staat, zelfs zo laat in het jaar beginnen sommige soorten aan hun tweede of derde bloei. De tijd vliegt voorbij en Wil heeft nog zoveel te vertellen, maar we moeten nog wat foto's maken. Gelukkig breekt de zon door en nu zie ik pas hoe mooi haar tuin erbij staat. Hoe bijzonder is deze middag, dat Wil ondanks alles het nog steeds de moeite waard vindt om te genieten.

Jacqueline.

Een fiets is een gebruiksobject en daarmee onderhevig aan slijtage. Daarom heeft iedere fiets onderhoud nodig. De rem- en versnellingskabels rekken iets uit, de remblokken slijten en de verschillende metalen onderdelen werken op elkaar in. Daarom is het aan te raden van tijd tot tijd een servicebeurt te laten uitvoeren, waarbij alle onderdelen gecontroleerd, afgesteld en waar nodig van nieuw vet of olie voorzien worden. Zo kunt u weer veilig en zorgeloos op pad.

We kennen verschillende soorten servicebeurten. Welke u ook kiest, op vertoon van 'De Hommel' ontvangt u € 10,00 korting in heel 2015.

www.fietserz.nl

Op zoek naar de vliegenzwam.

Eind september was het nog heerlijk weer om te fietsen. Een beetje link wordt het wanneer je gebogen over je stuur de bermen afzoekt naar fraaie paddenstoelen. Het smalle fietspad door het bos werd te gevaarlijk op onze zoektocht naar de vliegenzwam. Al lopend zagen we meer, elfenbankjes en eekhoorntjesbrood, het eikenbladzwammetje en een kleine heksenkring. Maar de vliegenzwam kwamen we niet tegen. In een bos waar veel berken staan groeit de vliegenzwam wel regelmatig, alleen niet vandaag. De vochtige herfstlucht en het vallende blad, de krakende takken onder onze schoenen en de vele eikels en dennenappels doen ons beseffen dat de zomer voorbij is. De vogels zingen nog volop maar verder komen we niemand tegen, ook geen ree. Even later fietsen we verder en stoppen we bij een dode berk die rijkelijk versierd is met de berkenzwam. Een wandelaarster vraagt wat we zien terwijl Cock in een gevaarlijke houding een foto probeert te maken. Ze vertelt over haar wandeling van station Ommen naar Mariëberg en dat ze van het IVN afdeling Leeuwarden is. Grappig hoor dat we tien minuutjes enthousiast, over onze ervaringen in de natuur staan te kletsen. Wij hebben De Hommel en zij Het Leeuwenboekje. Onze fietsen volgen verder het fietspad en haar

wandelschoenen moeten voor het donker de trein halen. Na een uur geven we onze zoektocht naar een fraaie fotogenieke vliegenzwam op. Wel zien we in het weiland op de Beerzerhaar opnieuw de witte buizerd, zittend op een paal loert hij naar een prooi. Jammer genoeg zit hij te ver weg voor onze camera. Een week later wordt onze moeizame zoektocht naar de vliegenzwam toch beloond. We wandelen met onze kleinzoon in dierenpark Nordhorn en volgen het houten vlonderpad tussen en onder de bomen door. Langs de smalle boomhut zien we ze staan, tientallen in allerlei hoogtes soorten en maten: familie vliegenzwam. Tussen de bomen een driehoek van vier meter vol met vliegenzwammen. Vol

bewondering staat ons kleine mannetje te kijken, “waar zijn nu de kaboutermpjes?” vraagt hij.

Buitengroetjes Jacqueline

FF Slijmen.

Op woensdag 16 juli 2015 was het warm en broeierig, daarvoor was er veel regen gevallen, dus dacht ik: het is een prima middag om eens wat aan mijn hobby te doen. Dus de schoenen aan, een beetje Autan (deet) op de onderbenen, polsen en nek gesmeerd om te voorkomen dat ik last van muggen en teken krijg en toen het bos in om slijmzwammen te zoeken.

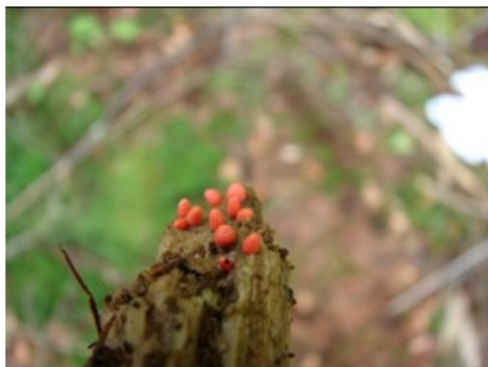
Slijmzwammen zijn myxomyceten, een moeilijk woord voor iets die je normaal niet kun zien. Het zijn eigenlijk beestjes, die later veranderen in “paddenstoelen/zwammetje”. Dus deze slijmers zijn ééncellig en kruipen voort om voor hun voedsel te zoeken met behulp van een “staartje”, zweephaar genaamd. Deze “diertjes” komen samen als de voedselopname stopt, dan vormen ze samen een kruipspoor het plasmodium. Dit plasmodium kruipt overal overheen en laat vaak een slijmspoor achter. Dit is te vergelijken met een kruipspoor van een slak. Als deze slijmerige substantie stopt dan vormen ze een kussen met vlies of het slijm kruipt op tegen een steeltje en vormt zo een bolletje of langwerpig boomachtig zwammetje.

Die woensdagmiddag was zeer geslaagd met het zien van verschillende soorten/modellen, zodat ik mijzelf verplicht voelde om zo snel mogelijk weer te gaan, omdat enkele slijmmers maar een paar uur tot een dag of drie te zien zijn. Ik kon niet eerder dan zaterdag daarop en het leek mij wel eens goed om alleen leden van het “zwammenclubje” hierbij uit te nodigen. Twee dames gingen graag mee en we spraken af om 10.00 uur te

vertrekken. Het ging om een stuk bosgrond van 10 bij 10 meter waar veel dood loofhout aanwezig was, zeer rot en nat en omgroeit met brandnetels en varens. De slijmzwammen zitten graag wat vochtig en in de schaduw. Slijm droogt in de zon hè! Nou, deze morgen gingen de meisjes op de knieën om zo in opdracht van mij te zoeken met de loep om wat te zien, wat niet te zien was. Het resultaat was grandioos en zeer geslaagd. Enkele soorten waren ruimschoots aanwezig, maar ook die op de rode lijst van de NMV staan. O.a.: zilveren schijnpluimpje, kaneelkleurig

netpluimpje dat nu de naam heeft gekregen van roodbruin netpluimpje, goudkleurig kraagkroeskopje die ook zilver kan zijn, gewone boomwrat, asgriuw netwatje, knikkend lantaarntje en peervormig draadwatje en ook nog de

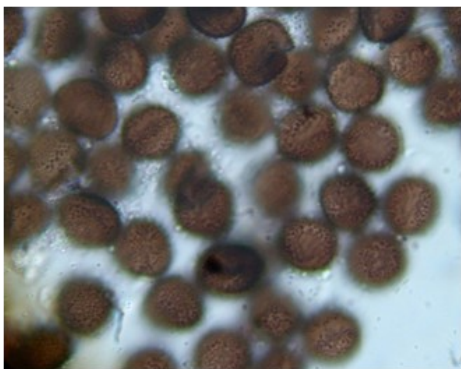

dwergboomwrat. Deze dwergboomwrat is 2 mm groot in de vorm van een kippenei, eerst helder rood/oranje, later bruin/goud/metaalachtig. Het is een prachtig zwammetje maar die zeer snel door de schutkleur onzichtbaar word (knieënwerk hè). Ik denk dat hij daarom ook als “zeldzaam” staat beschreven. (rode lijst). Op de terugweg richting de auto kwamen we nog een ijsvingertje tegen. Deze groeit op naaldhout en heel soms op loof.

Dus van 10.30 tot 11.45 uur zoeken en kijken, het was wel vermoeiend. Ik hoorde een opmerking van nou...hier kun je wel liggen. Tegen 13.00 uur waren we thuis en konden we terugkijken op een prettige, leerzame ochtend en gelukkig zijn er de foto's ook nog. Ook veel materiaal voor het microscopisch onderzoek meegenomen om zo te proberen of de onbekende soorten nog een naam kunnen krijgen.

Het boek hiervoor is: “**De Nederlandse Myxomyceten**”, geschreven door Nannenga Bremekamp. Dat heb ik gelukkig in mijn bezit. Het is een prachtig naslagwerk met omschrijvingen en veel tekeningen, zowel van diverse slijmzwammetjes als mede van de sporen. Sporen zijn eigenlijk kleine zaadjes die zorgen voor het voortbestaan van het soort door verstuing. De geplaatste foto van de sporen zijn door de microscoop genomen en 1000 keer vergroot. In één klein slijmzwammetje zitten zeer veel sporen, maar de meesten vallen niet in “goede aarde”.

G.J.A. Kremer

Genieten van een prachtige rups: de wilgenhoutrups.

Op bezoek bij mijn dochter in Markelo werd een fraaie rups gezien. Fors geschapen en centimeters lang. Het lokte een uitroep uit, kom eens kijken, hier is een hele mooie en grote rups. Bovenkant kastanjebruin, zijkant geel, zwart

kopje en 7 cm lang en dit was niet de eerste, er waren eerder al drie exemplaren gesignaleerd en met respect behandeld zoals je doet met mooie natuur. Hij was nogal actief, kroop snel over mijn arm en beet gelukkig niet, wat wel mogelijk was bleek later. Hoe kom je achter de naam? Wel, dat bleek makkelijk met het fraaie boek

VLINDERS, RUPSEN EN WAARDPLANTEN van Tirion natuur uitgeverij. Het was een houtrups van de wilgenhoutvlinder. De larven ervan zijn houtboorders, die meerdere jaren in het hout van loofbomen leven en vooral in wilgen, populieren en iepen voorkomen. De vlinder is een nachtvlinder met lichtgrijze vleugels met een marmerachtige tekening met bruine, grijze en zwarte tinten. Voorvleugellengte: 32-42 mm. De vele donkere, grillig vertakte dwarslijntjes op de vleugel lijken net scheurtjes in een boomschors. In rust staat de vlinder hoog op de poten en blijft het borststuk vrij van de grond. Komt verspreid over het hele land voor, vaak in polderlandschappen; er komen meer waarnemingen uit het westen van het land dan uit het oosten. RL: niet bedreigd. Rivieroevers, moerassen, bosranden, struwelen en graslanden, met een duidelijke voorkeur voor een vochtige omgeving; ook tuinen. Eind april begin augustus in één generatie. Zowel de mannetjes als de vrouwtjes komen op licht af. Aangezien ze geen voedsel kunnen opnemen, houden ze de geur waarschijnlijk voor plekken met lekkend sap die zijn ontstaan bij beschadigingen door rupsen: een geschikte plaats om eieren af te zetten. Rups: juli mei van het derde tot vijfde jaar. De rups leeft onder de schors en in het hout van de waardplant en overwinterd twee- tot viermaal; soms vindt de laatste overwintering plaats in een cocon. De rupsengaten zitten laag in de stam (maximaal 1 à 1,5 m boven de grond) en zijn te herkennen aan de aanwezigheid van houtpoeder en de zure geur die de rupsen afscheiden. Soms worden de grote, glimmende en van boven purperrode rupsen kruipend aangetroffen op zoek naar een geschikte plaats om zich buiten de boom te verpoppen. De eieren worden in groepjes afgezet in bastspelen, vaak in de buurt van oude uitkruipgaten van rupsen of van andere beschadigingen. Waarneming in West Nederland; wie rond 1 mei over de zomerkade in het Ridderkerkse Gorzengriend wandelt, kan voor een rare verrassing komen te staan. Rond deze tijd verhuist namelijk de wilgenhoutrups. Soms kruipt het dier daarbij dwars

over de kade. De rups ziet er niet zo aantrekkelijk uit als een normale rups. Een glad, week, geel met rosekleurig lichaam, ongeveer een vinger lang en een zwarte kop met een paar flinke kaken. Wie zijn neus ophaalt voor een dergelijk dier zal bemerken dat hij een eigenaardige azijnachtige geur bij zich draagt. Volgens sommige boeken werd het dier zelfs door Romeinse soldaten als een lekkernij gezocht. Als je hem zou willen beetpakken moet je toch een beetje oppassen. Want zijn sterke kaken kunnen een flinke beet bezorgen, want met deze kaken vreet de rups zich een weg door wilg maar ook door populieren (ook abelen) of berkenhout. Het beestje is nu op zoek naar een andere boom. Als we het volgen kunnen we misschien zien dat het zich onderaan een boom naar binnen vreet. Het liefst begint het bij een beschadiging aan de bast; zo'n beschadiging is vaak veroorzaakt door een grasmaaiër. Schadelijk zijn de dieren wel want meestal zitten meerdere van deze rupsen in een boom. Met zijn allen zijn ze in staat een grote boom ten gronde te richten. De stam wordt volledig doorboort. Aan de buitenzijde zien we bij de boom verschillende circa 1 cm grote gaten met hier en daar wat op zaagsel gelijkend houtstof. Nadat de rups zich twee of drie jaar heeft volgevreten, verpopt het zich aan de voet van de boom onder de schors. Als de vlinder in juli is uitgevlogen zijn de opengebarsten poppen die half uit de bomen steken door een goed speurder te vinden. De vlinder is plomp en grauwbrown en wordt tot de nachtuilen gerekend. Het vrouwtje heeft een vleugellengte van ongeveer 4,4 cm, het mannetje is iets kleiner. Het vrouwtje zet haar eitjes af op een boom waarvan de schors beschadigd is, zodat de rupsen in de boom kunnen dringen. Tot slot moet vermeld worden dat de wilgenhoutrups niet alleen in de griend voorkomt, maar overal waar bovenstaande boomsoorten groeien kunnen we deze dieren ook aantreffen. In het openbare groen wordt een aangetaste boom zo snel mogelijk verwijderd omdat deze een besmettingsbron voor zijn omgeving vormt. Dit voorjaar werd een nieuwe bestrijdingsmethode toegepast: met de spuitlans. Hierdoor konden de licht tot matig aangetaste bomen behandeld worden met heet water van zo'n 70 graden

Adm. Helfrichstraat 35, Hardenberg-Tel.0523-260476

- * Afdrukken van alle digitale foto bestanden (v/a 5 minuten)
- * Pasfoto's
- * Foto van Foto(zonder beeld verlies!)
- * Omzetten van kleur naar zwart/wit en/of bruinton.
- * Samenvoegen van verschillende foto's.
- * Restauratie
- * Foto's van dia's
- * Scannen van dia's en op CD of DVD zetten
- * Verwijderen van kleurzwemen, achtergronden of storende elementen.
- * Professioneel scannen van 6x6 en 6x4,5 negatieven
- * Scannen van kleinbeeld negatieven

SPECTOR smartphoto

SERVICE- EN TANKCENTER DE GROOT

BRUCHTERWEG 99

7772 BK HARDENBERG

TEL.: 0523-261588

celsius. Het principe van de spuitlans is onder lage druk de gangen vol te spuiten met heet water. De eiwitten van de larve stollen hierbij. Ook andere houtborende insecten worden hierdoor verwijderd. De wilgenhoutrups boort dus gaten in de onderstam van loofbomen. De jonge rupsen kunnen zich alleen in beschadigde delen van de stam boren, bijvoorbeeld maaischade. Oude rupsen tasten ook gezonde bomen aan. De aantasting is te herkennen aan de grote, ovale openingen. Uit de opening kan gistend sap vloeien dat sterk naar azijn ruikt.

De wilgenhoutrups vreet gangen in het hout waardoor de boom uiteindelijk breukgevoelig kan worden. Tijdige bomensnoei/kappen is soms nodig en de enige remedie. Soms moet je de natuur een handje helpen lijkt het en mooie rupsen niet langer laten leven.

Gert Diepeveen

Honden aan de lijn!

De dieren in het natuurgebied De Engbertsdijkervenen voelen zich veilig tussen het groen. Ze vliegen door de bomen of grazen rustig tussen het struikgewas. Vrijdagmiddag was er paniek, een jong reetje van een paar maanden oud schoot door de heg bij Rob en Yvonne. Aan de andere kant rende een grote herder luid blaffend door het bos op zoek naar de jonge ree. Een ree is niet om mee te spelen, maar de paniek was zo groot dat de ree totaal ontredderd het tuinhuis inschoot. Verschrikt en als verlamt bleef ze dagenlang in dezelfde houding liggen, met de ogen gesloten tegen de wand gedrukt. Voorzichtig wikkelde Yvonne het geschrokken diertje in een deken en zorgde voor eten en drinken. Op het eerste gezicht zat er geen verandering in de situatie, hoewel er wel gegeten werd. Drie dagen bleef het kleine reetje logeren, maar op de derde dag, in de avondschemering, stond ze ineens op de veranda. Ze riep om haar moeder en sprong door dezelfde heg het donkere bos weer in. Wij kunnen wel de bordjes lezen, wandelen is toegestaan, maar zorg dat die grote monsters zijn aangelijnd!

JSje.

PEARLE

OPTICIENS

Pearle Opticiens Hardenberg

Fortuinstraat 3a

Tel. (0523) 27 16 10

www.kampeerenoutdoorreiling.nl
www.kampeer-winkel.eu

**Hardenberg
Almelo**

Hardenberg
± 4000m²

Almelo
± 900m²

Ook voor onderhoud en schadeherstel aan uw caravan of camper,
kunt u terecht bij Kampeer & Outdoor Reiling Hardenberg.

Kijk voor de actuele **aanbiedingen** op www.kampeerenoutdoorreiling.nl

Hardenberg:

- In- en verkoop caravans
- Caravanonderdelen
- Verhuur caravans
- Kampeer artikelen
- Outdoor artikelen
- Kleding
- Wandelschoenen

Winkel / Caravans / Verhuur / Werkplaats

Hardenberg
Loswal 2
7772 TT
T 0523 260398

Winkel

Almelo
Hospitaalweg 4
7807 TW
T 0546 815847

De grootste kampeerwinkel van Overijssel!

Jeugdpagina

Eten uit de natuur

Op 12 augustus werd bij De Koppel en in de Koppeltuin samen met Herman en Marlis van alles geplukt om daar een lekker soepje van te bereiden.

Activiteiten voor de jeugd in november en december

Woensdag 18 november

Thema: Vogelvoer/ voederhuisje maken

14.00 -16.00 uur, De Koppel

IVN gidsen: Tinus en Gerrit

Voor info en opgave tel. 0523-273388

Woensdag 16 december

Thema: Kerst

14.00 – 16.00 uur, De Koppel.

Voor info en opgave tel. 0523-273388

Dinsdag 22 december

Thema: Braakballen pluizen

IVN gidsen: Tinus en Herman

14.00 – 16.00 uur, De Koppel

Voor info en opgave tel. 0523-273388

Lezing

Donderdagavond 19 november

Thema: (Trek)vogels

Spreker: Geert de Vries

20.00 uur, De Koppel

Koffie & thee: 3 euro

Voor info tel. 06 -53 54 01 72

Bakkerij Slatman

Bruchterweg 67
Hardenberg

Anebeenseweg 34
Ane/Gramsbergen

Kurk en Fineervloeren | Behang | Houten vloeren
Kamerbreed Tapijt | Meubelstoffering | Laminaat
Gordijnen en Raamdecoratie | Schuifwandsystemen
Karpetten | Vinyl en Marmoleum | Slaapstudio

voor de totale woonbeleving...

Gramsbergerweg 62 Hardenberg
Tel: 0523 - 261 234
www.woonwinkelramaker.nl
info@woonwinkelramaker.nl

Excursie natuurgebied “De Hui” langs de Vecht bij Diffelen op zondag 27 september 2015

Op deze zonnige zondagmorgen verzamelden zich de gidsen Gerrit Hankamp, Herman Hijink en 7 belangstellenden zich bij De Koppel voor de excursie naar “De Hui” die in de plaats is gekomen voor de excursie naar het Nieuwe Veen, dat is dichtgegroeid. De Hui is gevormd door rivierduinen en is een onge-rept golvend weidegebied, begroeid met meerdere

Kleine vuurvliinder

trotse zomereiken om-zoomd door sleedoorn en meidoorn. Terwijl je door het gebied loopt, springen jonge groene kikkers voor je weg. Ook de knoflookpad leeft hier. In een van de zomereiken ontdekten we het nest van de hoornaar. De meeste planten waren uitgebloeid, maar naast het duizendblad vonden we toch nog de steenanjer,

het grasklokje, de zwarte knoop, de gewone brunel of bijenkorfje, geel walstro en de lidrus. De gidsen wezen ons op een bijzonderheid als de distelgal. Dankzij het mooie weer waren er ook nog enkele vlinders te bewonderen, zoals: het icarusblauwtje, de kleine vuurvliender en het bruin blauwtje. Verder viel door z'n formaat de parasolzwam op en trok de aanwezigheid van enkele geelgorzen onze aandacht.

Het was een plezierige en leerzame ochtend. Gerrit en Herman, bedankt.

Ineke Rood

Grasklokje

Icarus blauwtje

Ik hou van dieren, behalve van.....vliegen

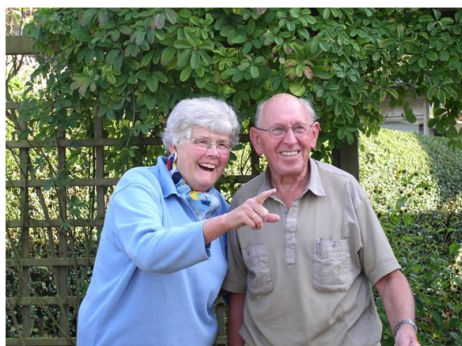
Mensen zeggen graag dat ze van de natuur houden en van dieren. Maar velen vallen al gauw door de mand. De een heeft last van mieren, de ander van steenmarters, vleermuizen, kraaien, vliegen, eksters, roeken, mollen en er is vast wel nog veel meer aan dit lijstje toe te voegen. Hoezo last? Al deze dieren bestaan en hebben zo hun eigen plekje op deze wereld. Probeer eens om er op een andere manier naar te kijken en als het echt niet anders kan, zoek dan naar milieu- en dier-vriendelijke oplossingen. Dit keer gaat het over de vlieg...Van jongs af aan weet ik hoe ik een vlieg moet vangen, zodat ik 'm naar buiten kan brengen. Een glas, ansichtkaart en soms veel geduld. Gewapend met deze attributen zag ik mijn vader regelmatig door de huiskamer lopen en zat de vlieg te hoog, dan balanceerde hij over de banken in een poging de vlieg te vangen. Daarna wachtte de vrijheid en waarschijnlijk een niet te lang leven. Want vliegen hebben vele vijanden, waaronder vogels, reptielen, amfibieën, kleine zoogdieren, spinnen, wespen en roofvliegen. Vooral wespen (!) eten enorme hoeveelheden vliegen. De huisvlieg is een alleseter die leeft van zowel dierlijk als plantaardig voedsel. Ook beschimmeld spul en hevig rottende, in staat van ontbinding verkerende dode dieren staan op zijn menu. Vrijwel alles wat de mens eet, lust de vlieg ook. Dit heeft ervoor gezorgd dat de vlieg zich met de mens heeft verspreid en in alle delen van de wereld voorkomt. Oorspronkelijk, toen de mens nog niet bestond, leefde de huisvlieg op de mest van grote zoogdieren. Vliegen zijn bedekt met kleine haartjes, die directe aanrakingen, maar ook kleine veranderingen zoals luchtwervelingen, kunnen waarnemen. De samengestelde ogen van de vlieg zijn het belangrijkste visuele zintuig, maar ondanks de duizenden oogjes kan de vlieg geen gedetailleerd beeld vormen, zoals het oog van zoogdieren. Vliegen zijn wel in staat om bewegende objecten waar te nemen. Kleuren onderscheiden kunnen ze in beperkte mate. Zeer belangrijk zijn de smaakzintuigen, gelegen in de poten, zodat als een vlieg ergens op landt de substantie direct geproefd wordt. Om de zintuigen schoon te houden, poetsen vliegen met grote regelmaat hun verschillende lichaamsdelen. In tegenstelling tot de meeste insecten kunnen vliegen geen voedsel verkleinen met kaken, zoals veel kevers dat doen. Vliegen hebben een slurfachtige zuigsnuit, die eindigt in een stempelachtig orgaan dat alleen vloeibaar voedsel naar de maag brengt. Over dat zuigsnuitje gesproken: ooit zag ik een zeltogende vlieg in de vensterbank liggen. Ik pakte het diertje voorzichtig op en zette het in mijn handpalm. Daar liet ik ook een heel klein druppeltje water in vallen. De vlieg zette zijn slurfje uit en zoog het water op. Even later was hij blijkbaar aangesterkt en vloog weg. Zo'n klein beestje, maar wat was dat bijzonder om van dichtbij te zien. Wil je geen vliegen zorg

handpalm. Daar liet ik ook een heel klein druppeltje water in vallen. De vlieg zette zijn slurfje uit en zoog het water op. Even later was hij blijkbaar aangescherkt en vloog weg. Zo'n klein beestje, maar wat was dat bijzonder om van dichtbij te zien. Wil je geen vliegen, zorg er dan voor dat ze geen voedsel kunnen vinden. Ze kunnen zich dan ook niet voortplanten. In de keuken is het zaak om voedselresten direct weg te gooien, voedsel niet onbedekt achter te laten en te zorgen dat er niet stiekem ergens kruimels blijven liggen.

Ariane Kamerman

An en Piet Schuitema nemen afscheid van het IVN.

Negen jaar geleden had ik mijn allereerste interview met An en Piet. Dit vrolijke stel is sinds 1994 betrokken geweest bij het IVN. Er werden cursussen gevolgd, paddenschermen geplaatst en tot voor kort bracht Piet nog De Hommel rond. Enthousiast werden de lezingen en ledenavonden bezocht.

Hun interesses hadden een breed draagvlak. Trouwe leden met een luisterend oor, maar die vooral regelmatig de natuur introkken. De na-

tuur nam in hun leven een belangrijke plaats in. Maar de jaren gaan tellen en er moeten belangrijke beslissingen genomen worden.

An en Piet we zullen jullie gaan missen binnen de vereniging.

Het ga jullie goed!

Jacqueline

Stemmige plaatjes

Naturrasendünger von CUXIN

CUXIN Grün-Kalk fein

Gekörnter, einfach streubarer Spezialkalk für Rasen und Ziergarten. Vorbeugend gegen Versauerung. Mit hohem Magnesiumanteil für eine schöne Grasnarbe.

20 kg
für 200 - 400 qm

CUXIN Mikro- rasen- Dünger

Vertikutieren nicht
mehr notwendig!

- Mit indirekter Wirkung gegen Moos und Filz.
- Mit lebenden Mikroorganismen, die Rasenfilz zersetzen.
- Lässt Ihren Rasen wieder atmen.

20 kg
für 200 qm

CUXIN Rasendünger Spezial

- Mit Langzeitwirkung
- Minigran®: streut besser und staubt weniger

10 kg
für 250 qm

Dorfstraße 22

Wielen

Tel. 05948 / 93460

Koffietijd

Als ik 's-morgens aan de koffie zit en door het raam naar buiten kijk, verbaas ik mij vaak hoeveel soorten vogels mijn voortuin (postzegelformaat) aandoen. Koolmezen, een boomklever en een merel. Als ik de broodkruimels van het ontbijt buiten heb gestrooid zie ik het roodborstje. Op het gras foerageren houtduiven of turkse tortels. Mijn tuin is lekker rommelig: een buxusheg waar mussen zich in vermaken. Met een boom in de buurtuin, waarvan de buurvrouw en ik vinden dat hij moet blijven staan, de mannen vinden dat de veel te grote kraakwilg eruit moet. Hoe zou de Rijden-Rechter dit oplossen? Eksters en een enkele vlaamse gaai komen zodra jonge vogels uitvliegen. Deze week ook een grote bonte specht gezien die van boom naar boom vloog. Vaak geniet ik 's-morgens van mijn programma "koffietijd" door mijn eigen raam.

Ina Bekker

IVN HARDENBERG-GRAMSBERGEN
Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid
(ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 40062389)

Samenstelling bestuur

Voorzitter/	Aart Bentsink, Kleine Pollen 33, 7772 KJ Hardenberg
2e secretaris	tel. 0523-266360, e-mail: a.bentsink@vodafonevast.nl
Vice-voorzitter/	John Roeden, Broekdijk 7, 7695 TB Bruchterveld,
excursies :	tel.: 0523-231161, e-mail: roeden@xs4all.nl
Secretaris:	Baukje Reitsma, Anerveenseweg 25, 7788 AG Anerveen,
	tel. 0524-562444, secretariaat@ivnhardenberg.nl
Penningmeester:	Hans Soer, Bovenmaat 29, 7772 JG Hardenberg,
	tel. 0523-261095, e-mail: penningmeester@ivnhardenberg.nl
Bestuurslid/	Yolande v.d. Aa, Zwanebloem 11, 7772 MT Hardenberg,
jeugdzaken:	tel. 0523-260722, e-mail: yvanderaa@ziggo.nl
Bestuurslid/	Janny Leenheer, Zonnelaan 5, 7771 ER Hardenberg,
ledenadministratie:	tel. 0523-264726, e-mail: jannyleenheer@gmail.com

Ledenadministratie: Janny Leenheer, Zonnelaan 5, 7771 ER, Hardenberg,
tel. 0523-264726, e-mail: ledenadministratie@ivnhardenberg.nl

Redactie de Hommel: Jacqueline Slootweg, Lambert Zandman en Loekie v.d. Schoor
Adres: Boerendijk 14, 7691 PB Bergentheim
tel. 0523-250893, e-mail: dehommel@ivnhardenberg.nl

Contactpersonen van onze IVN afdeling:

Vogels algemeen:	vacant	
Zangvogels (nestkasten):	Familie Lambers	0524-562067
Steenuilen:	vacant	
Roofvogels:	Gerrit Hankamp	0523-265556
Weidevogels:	Bert Stegeman	06-53232567
Wilde planten:	Baukje Reitsma	0524-562444
Bomen:	Herman Hijink	0523-267661
Excursies:	John Roeden	0523-231161
Natuurgebieden:	Gerrit Hankamp	0523-265556
Vlinders:	Baukje Reitsma	0524-562444
Bijen:	Gerrit Hankamp	0523-265556
Vleermuizen:	Jan van Hoek	0523-267269
Padden, amfibieën:	Marinus Oogjes	0523-263661
Paddenstoelen:	Geertje van der Berg	0523-683585
Landschapsonderhoud:	Wiebe Tolman	0523-261005
Redactie De Hommel:	Jacqueline Slootweg	0523-250893
Publiciteit:	John Roeden	0523-231161
E-mailadres vereniging:	secretaris@ivnhardenberg.nl	
Website:	ivnhardenberg.nl	

**hardenberg
gramsbergen**

Parasolzwam

Zwavelkop

De Hommel wordt gedrukt bij De Printsjob in Hardenberg

**Redactieadres:
Boerendijk 14
7691 PB Bergeheim**

Iedere natuurliefhebber is van harte welkom bij het IVN!

U ontvangt dan 4 x per jaar ons afdelingsblad "De Hommel" en 4 x per jaar het blad in kleur "Mens en Natuur" van het landelijke IVN.

U mag gratis meedoen aan alle excursies en andere IVN verenigingsactiviteiten en U kunt meedoen aan ons vrijwilligerswerk.

U ondersteunt onze vereniging met de volgende contributietarieven per jaar.

Leden € 17.50, huisgenoot-leden € 6.00, 3e uit één gezin € 3.00.

Jeugdleden € 6.00, 2e uit één gezin € 3.00.

Donateurs € 10.00.

Het lidmaatschapsjaar loopt vanaf 1 januari t/m 31 december. Opzeggingen vóór 15 november bij de ledenadministratie die bijgehouden wordt door mevr. Janny Leenheer (adresgegevens zie vorige pagina). De contributie wordt jaarlijks per automatische incasso geïnd. Het lidmaatschap vangt aan zodra de door u getekende machtigingskaart door de ledenadministratie is ontvangen. Ons IBAN bankrekeningnummer is: NL24 RABO 0384977006.